

گزیده‌ای از

زبایش‌های حضرت علی (ع)

گزینش و ویرایش
محمود مهدوی دامغانی

مترجم
کمال‌الدین غراب

۱۳۹۸

سرشناسه: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - Ali ibn abi-Talib, Imam I, 600-661
عنوان و نام پدیدآور: گزیده‌ای از نیایش‌های حضرت علی (ع) / گزینش و ویرایش: محمود مهدوی دامغانی؛ مترجم: کمال‌الدین غراب.

مشخصات نشر: تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: بیست و پنج، ۲۳۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۶-۸۳۰-۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: فارسی - عربی.

یادداشت: کتابنامه: ص: ۱۷۶ - ۱۸۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: دعاها

موضوع: Prayers

شناسه افزوده: مهدوی دامغانی، محمود، ۱۳۱۵ -

شناسه افزوده: غراب، کمال‌الدین، ۱۳۳۵ - ، مترجم

شناسه افزوده: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

Elmi - Farhangi Publishing Co

رده‌بندی کنگره: BP۲۶۷

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۷۷۲

شماره کتابشناسی ملی: ۵۶۹۲۵۷۵

گزیده‌ای از

نیایش‌های حضرت علی (ع)

گزینش و ویرایش: محمود مهدوی دامغانی

مترجم: کمال‌الدین غراب

پاپ ویراست: ۱۳۹۸

شماره: ۱۰۰۰

حروفچینی و آماده‌سازی: انتشارات علمی و فرهنگی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی کتبه

حق چاپ محفوظ است

انتشارات علمی و فرهنگی

اداره مرکزی و مرکز پخش: خیابان نلسون ماندلا (افریقا)، چهارراه حقانی (جهان)، کوچه

کمان، پلاک ۲۵؛ کدپستی: ۱۵۱۸۷۳۶۳۱۳؛ صندوق پستی: ۹۶۴۷ - ۱۵۸۷۵؛ تلفن: ۷۰ - ۸۸۷۷۴۵۶۹؛

فکس: ۸۸۷۷۴۵۷۲؛ تلفن: ۲ - ۱۵۱ ۸۸۸۰؛ تلفکس: ۴۵ - ۸۸۶۷۷۵۴۴

www.elmifarhangi.ir info@elmifarhangi.ir

آدرس اینترنتی:

www.farhangishop.com

وبسایت فروش آنلاین:

فروشگاه مرکزی (پرنده آبی): خیابان نلسون ماندلا (افریقا)، بین بلوار گلشهر و ناهید، ابتدای کوچه

گلفام، پلاک ۷۲؛ تلفن: ۳ - ۲۲۰۲۴۱۴۰

فروشگاه یک: خیابان انقلاب، روبه‌روی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۱۶ - ۶۶۹۶۳۸۱۵ و ۶۶۴۰۰۷۸۶

فروشگاه دو: میدان هفت‌تیر، خیابان کریمخان زند، بین قائم مقام فراهانی و خردمند، پلاک ۱۳؛ تلفن:

۷ - ۸۸۳۴۳۸۰۶

فهرست مطالب

پیشگفتار گزینشگر و ویراستار	نه
پیشگفتار مترجم	نوزده

نمایش‌ها

۱. عاشقانه	۱
۲. در شمار بی‌نوایان	۲
۳. در آزمون	۲
۴. در برابر ستایش مردم	۲
۵. چونان که خضر خواند	۳
۶. ای بنده‌نواز	۱
۷. ای کاش می‌دانستم	۴
۸. تو بخشنده‌تری یا من؟	۵
۹. از خواب‌های آشفته	۶
۱۰. به خاطر گناهانمان	۶
۱۱. افطار	۷
۱۲. دمساز من در سفر	۷

- ۹..... ۱۳. بی‌نیازی بادا!
- ۹..... ۱۴. در اصلاح مخالفان
- ۱۰..... ۱۵. در چشم تو
- ۱۱..... ۱۶. من و این روز
- ۱۲..... ۱۷. بی‌چگونگی
- ۱۳..... ۱۸. غریق نوازش
- ۱۳..... ۱۹. از نیکویی‌های او
- ۱۴..... ۲۰. خواسته این جهانی
- ۱۵..... ۲۱. در کار مانده
- ۱۵..... ۲۲. سپاس روری
- ۱۶..... ۲۳. تودل بوز مهربانی
- ۱۷..... ۲۴. گذشت!.. گذشت!
- ۱۸..... ۲۵. رویارویی در کارزار
- ۱۹..... ۲۶. زیر پوست آسمان
- ۲۱..... ۲۷. آه از من
- ۲۲..... ۲۸. «ایمنی از تو مهابت هم ز تو»
- ۲۳..... ۲۹. دنیا
- ۲۴..... ۳۰. آزمون سخت
- ۲۶..... ۳۱. پاک آن خدایی که
- ۲۷..... ۳۲. پس از نماز
- ۲۸..... ۳۳. در تهییج یاران به جهاد
- ۲۹..... ۳۴. در آن شب هولناک
- ۳۱..... ۳۵. گناهانی که...
- ۳۲..... ۳۶. ای یگانه
- ۳۳..... ۳۷. اعتراف
- ۳۴..... ۳۸. گزینش درست و نیک
- ۳۶..... ۳۹. در حفظ قرآن

۳۷	۴۰. ای همه ساز و برگ من.....
۳۹	۴۱. به شماره شب‌ها و روزگاران.....
۴۰	۴۲. در بیماری.....
۴۲	۴۳. بهترین همدم.....
۴۳	۴۴. در دل شب.....
۴۵	۴۵. بن‌مایه‌های شناخت.....
۴۷	۴۶. برای همه عمر.....
۴۹	۴۷. ما خردی روزی کن که.....
۵۱	۴۸. در کبر.....
۵۳	۴۹. داری و رب داد.....
۵۶	۵۰. ای دای نه‌های زده.....
۵۸	۵۱. در آغاز ماه نو.....
۶۰	۵۲. ناسپاسی.....
۶۲	۵۳. خوشا بدین نیکبختی.....
۶۴	۵۴. راهی به سوی تو.....
۶۷	۵۵. ای خورشید زیبا!.....
۶۹	۵۶. به نام سربه‌مهر تو.....
۷۱	۵۷. تطهیر اندام.....
۷۵	۵۸. در راستای تقدیر.....
۷۹	۵۹. ای گشایشگر.....
۸۱	۶۰. نیایش اندوه.....
۸۷	۶۱. در راه یمن.....
۹۰	۶۲. هم‌کلام با جبرئیل.....
۹۵	۶۳. توصیف بی‌توصیف.....
۱۰۰	۶۴. سفر از خویشتن.....
۱۰۶	۶۵. در راه‌های سخت.....
۱۱۲	۶۶. سپاسگزاری.....

- ۱۱۹ ۶۷. از تو زنه‌ار می‌خواهم
- ۱۲۷ ۶۸. نیایش بامدادان (دعای صباح)
- ۱۳۷ ۶۹. مناجات شعبانیه
- ۱۵۵ ۷۰. دعای کمیل
- ۱۷۹ ۷۱. الهی! الهی! الهی!
- ۲۳۰ ۷۲. عتاب خویش

۲۳۳ مراجع

www.ketab.ir

پیش‌فتار گزینشگر و ویراستار

بسم الله الرحمن الرحيم

با عرض بندگی و نیاز به بارگذاشتن و انداختن تقدیم ادب به پیشگاه حضرت ختمی مرتبت که دروده‌های بی‌کران پروردگار بر آن وجود فرخنده و برگزیدگان خاندان گرامی‌اش باد، و با سپاس از حسن نظر مترجم گران‌سنگ، به عنوان مقدمه‌ای نه چندان مفصل چند نکته را یادآور می‌شوم:

۱. شمار آیه‌های قرآن که مربوط به نیایش و مرض نیاز به معبود است نزدیک به سیصد آیه است. توجه خواهبان فقهی است که این مقدار یعنی حدود یک بیستم آیات قرآن.^۱

برای آگاهی از معناهای گوناگون کلمه «دعا» که در آیات قرآن آمده است، باید به کتاب‌هایی که در این مورد از دیرباز نوشته شده است مراجعه کرد و توجه فرمایید که دعا به معنی عبادت و پرستش در چند آیه دیده می‌شود. گاهی به معنی فراخواندن برای عذاب به کار

۱. مراجعه فرمایید به کتاب ادعیه القرآن شهرستانی و الادعیه و التهلیلات سید محمدباقر شهیدی.

رفته است؛ مانند آیه هفدهم سورة هفثادم (معارج).^۱
 پروردگار مهرورز پذیرش دعا و برآوردن نیاز نیازمندان را در
 چند آیه و از جمله در آیه یکصد و هشتاد و ششم سورة بقره نوید
 داده است؛ در این آیه لطافتی نهفته است که قشیری آن را موشکافانه
 روشن ساخته است.^۲

به این نکته هم اشاره می‌کنم که در آیه آخر سورة فرقان آمده
 است: «اگر پرستش و دعا کردن شما نباشد پروردگار من به شما عنایتی
 نخواهد نمود».^۳

باید رجه داشت که در چند آیه چگونگی دعا کردن گفته
 شده است برای نمونه در آیه پنجاه و پنجم سورة اعراف چنین آمده
 است: «ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً» (پروردگار خود را با زاری و آرام
 فراخوانید)، و در آیه دو و پنجم همان سورة خطاب به حضرت
 ختمی مرتبت آمده است: «ادْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً وَ
 دُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ» (خدای خود را در دل خویش همراه با بیم و زاری
 و بدون صدای بلند فراخوان).^۴ در آیه هفدهم سورة سجده فرموده است
 «يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا» پروردگارشان را با بیم و امید فرامی‌خوانند.^۵
 برای آگاهی بیشتر از آداب دعا به کتب، محجة البيضاء فیض کاشانی
 که در تهذیب کتاب احیاء العلوم غزالی تألیف شده است، مراجعه شود
 که از منابع بسیار ارزنده در این باره است.^۶

۱. نگاه فرماید به قاموس قرآن فقیه دامغانی (سده ششم قمری)، بیروت ۱۴۰۱، ص ۱۷۴.

۲. نگاه فرماید به لطائف الاشارات، قشیری، مصر، بی‌تا، ص ۱۶۸.

۳. مراجعه فرماید به مجمع البیان طبرسی، بیروت ۱۳۷۹ ق؛ و روض الجنان ابوالفتح رازی،

اسلامیه، تهران ۱۳۸۵ ق، ج ۸، ص ۲۸۱.

۴. آیات ۵۵ و ۲۰۵ سورة اعراف.

۵. آیه ۱۷ سورة حم سجده. همچنین به تفسیر ابوالفتح رازی و کشف الاسرار میبدی ذیل
 همین آیات رجوع فرماید.

۶. به صفحات ۳۴۰ و ۲۶۵ ج ۲ محجة البيضاء فیض کاشانی به اهتمام علی اکبر غفرای چاپ
 دفتر انتشارات اسلامی قم بی‌تا، مراجعه فرماید.

۲. امیر المؤمنین علی علیه السلام و دعا:

حضرت امیر^(ع) شهره به فراوانی دعا کردن است. می دانیم که حضرت سجاد^(ع) هم از برگزیده ترین رهپویان این حالت پسندیده است. اینک داوری حضرت سجاد را در این مورد ملاحظه فرمایید، آن هم به روایت حضرت باقر^(ع) که می فرماید: پدر بزرگوارم را در حالی دیدم که از آزار خرابی و گریستن رنگ رخسارش زرد شده و چشم هایش متورم است و ساق پا و پشت پاهایش آماس کرده و سخت در حال گریستن است؛ گریه به افتادم، پس از اندکی به من فرمود پسر عزیزم یکی از کتاب های دینی جدم امیر المؤمنین علی علیه السلام را بیاور. اندکی از دعاها را بخوان و نادانگی و اندوه کتاب را کنار گذاشت و گفت چه کسی را توان انجام عبادت علی علیه السلام فراهم است؟!^۱

ابونعیم اصفهانی در گذشته به سال ۴۳۰ ق) در کتاب حلیۃ الاولیاء می نویسد که حضرت علی^(ع) می فرموده است: از آن هنگام که رسول خدا^(ص) تسبیحات معروف به نام حضرت زهرا^(ع) را به ما آموزش دادند هرگز آن را ترک نکردم تا آنجا که در شب جنگ صفین هم آن ها را انجام دادم.^۲

برای آگاهی از گریستن و بی تاب شدن حضرت علی^(ع) به هنگام دعا و مناجات به مطلب زیر دقت فرمایید، آن که آن را محدثان و مورخان ناموری همچون ابن ابی الدنیا (در گذشته به سال ۲۸۱ ق)، مسعودی (در گذشته به سال ۳۴۶ ق)، سید رضی (در گذشته به سال ۴۰۶ ق)، ابن عبد البر (در گذشته به سال ۴۶۳ ق)، ابن جوزی (در گذشته به سال ۵۹۷ ق) و سرانجام ابن ابی الحدید شارح نامور نهج البلاغه در آثار خود آورده اند و خلاصه آن چنین است:

۱. ارشاد مفید، چاپ اسلامی، قم، ۱۴۱۳ ق، ج ۲ ص ۱۴۲. مجلسی، بحار الانوار، چاپ

اسلامیه، تهران، بی تا، ج ۴۶ ص ۷۵

۲. ابونعیم اصفهانی، حلیۃ الاولیاء، چاپ مصر، ۱۹۳۲ م، ج ۱ ص ۶۹

پس از شهادت حضرت امیر^(ع) یکی از اصحاب ایشان به نام ضرار پیش معاویه رفت. معاویه از او خواست تا از حالات خوش حضرت امیر^(ع) برای او بگوید. ضرار از معاویه خواست تا او را از این مسأله معاف بدارد. معاویه پذیرفت. ضرار ضمن بیان احوال آن حضرت چنین گفت: «گواهی می‌دهم در یکی از جنگ‌ها به نیمه‌شب حضرتش را در محراب عبادتش ایستاده دیدم در حالی که ریش خود را در دست گرفته بود، اندوهگین می‌گریست و چون فردا گریده بی‌تاب بود و به خود می‌پیچید. می‌گفت: ای دنیا! کس دیگری جز مرا بفریب، که من تو را به سبقت از آنجا که دهام و مرا حق رجوع نیست؛ عمر تو کوتاه و ارزش تو اندک است. آه از آن‌کی توشه و دور و درازی راه، و دشواری جایگاهی که سرانجام باید به آن رسید».

آورده‌اند که معاویه اس‌ک نمساح از دیده فرو ریخت و گفت: آری به خدا سوگند که ابوالحسن همین‌گونه بود.^۱

ادب و مسکنت حضرتش در پیشگاه بروردگار بزرگ را می‌توان از این مطلب که شیخ طوسی نوشته است، فهمید: «کمیل بن زیاد نخعی می‌گوید: خود دیدم که امیر المؤمنین نماز دعا خوان خضر^(ع) را در حال سجده تلاوت فرمود و من در آن حال دعا را فرا گرفتم.^۲ احمد بن اسحاق معروف به اخطب خوارزم (درگذشته به ۵۶۱ق) و شاگرد وفادار زمخشری در ستایش حضرت امیر^(ع) نیکو گفته است، آنجا که می‌گوید:

«لله دَرُّ آبِي تُرَابٍ إِنَّهُ أَسَدُ الْخُرُوبِ وَزِينَةُ الْمِحْرَابِ»

۱. ابن ابی الدنيا، مقتل امیر المؤمنین علی علیه السلام، انتشارات تاسوعا، ۱۳۷۹ خورشیدی، ص ۱۲۲. مسعودی، مروج الذهب، چاپ باریه دومینار، افست، تهران، ۱۹۷۰ میلادی، ج ۴، ص ۴۴۷. سید رضی، نهج البلاغه، کلمات قصار شماره ۷۵. ابن عبد البر، الاستیعاب، مطبعة السعادة، مصر، ۱۳۲۸ق. ابن جوزی، صفة الصفوة، چاپ حیدرآباد دکن، ۱۳۵۵ق، ص ۱۲۲ و
۲. شیخ طوسی، مصباح المتعجد، مؤسسة التاریخ العربی، بیروت، ۲۰۰۷ م، ص ۴۹۳.

«پاداش ابوتراب با پروردگار باد که او شیر ژبان جنگ‌ها و آرایش محراب است».

این قصیدهٔ اخطاب خوارزم سی و هشت بیت دارد و در آن نه بار از ترکیب «ان الوسی» استفاده کرده است. همو در قصیدهٔ بانیه دیگر خود که چهل و شش بیت است و شانزده بیت آن با کلمهٔ «علی» آغاز می‌شود، اینگونه سروده است:

«إِذَا مَا مَقَلَّتِي رَمَدَتْ فَكَحَلِي تُرَابُ مِسِ نَعْلِ أَبِي تُرَابِ»
 «مَحَمَّدُ النَّبِيِّ كَمَصْرِ عِلْمِ امِيرُ الْمُؤْمِنِينَ لَهُ كِبَابِ»
 «هَرُ التَّكَا فِي الْمَحْرَابِ لَكِنْ هُوَ الضَّحَاكُ فِي يَوْمِ الْحِرَابِ»

«هرگاه چشم من در می‌شود توتیای آن خاک کفش ابوتراب است. آری پیامبر گرامی من مد^(ص) شهر دانش است و امیرالمؤمنین دروازهٔ آن؛ همو که در محراب نیایش بسیار می‌گیرد و به روز جنگ بسیار می‌خندد».^۱

آیا حقیقت‌گویی اخطاب که پیرو مذهب حنفی است در خور ستایش فراوان نیست؟ به ویژه در آن چکامهٔ زیبارنگی که چنین سروده است: «لَقَدْ تَجَمَّعَ فِي الْهَادِي أَبِي الْحَسَنِ مَا قَدَّرَتْهُ قُرَيْشِي الصَّحَابُ مِنْ حَسَنِ»

«آنچه از نیکی و پسندیدگی که میان همهٔ یاران پیامبر^(ص) پراکنده است، در وجود ابوالحسن علی^(ع) فراهم آمده است».
 «آنچه خوبان همه دارند تو تنها داری»

و همین صفات پسندیده که گاه ضد یکدیگر به نظر می‌رسد و در آن حضرت آشکار است، صفی الدین حلّی را به سرودن چکامهٔ

۱. مراجعه فرمایید به المناقب، موفق بن احمد خوارزمی، مؤسسهٔ نشر اسلامی، قم، چاپ دوم، ۱۴۱۴ق، ص ۳۹۷ و ۴۰۳. سه قصیدهٔ اخطاب خوارزم جمعاً یکصد و یازده بیت است.

معروف خود واداشته است که در منابع مختلف آمده است. صفی الدین شاعر برجسته سده هشتم و در گذشته به سال ۷۵۲ یا ۷۵۰ قمری است. چکامه صفی الدین با این بیت آغاز می‌شود:

«جُمِعَتْ فِي صِفَاتِكَ الْأَضْدَادُ فَلِهَذَا عَزَّتْ لَكَ الْأَنْدَادُ»

«صفتاتی که ضد یکدیگرند همگی در تو فراهم آمده است و بدین سبب برای تو همتایی به دست نمی‌آید».^۱

شیوایی و رسایی سخن امیرالمؤمنین زبانزد همگان و «قولی است که - ملکی دارند».

در این باره ابی‌الحدید بدین گونه است: «در شیوایی، حضرتش که بر او بود ادب، سب و سرور همه فصحا و بلغا است و در این باره گفته‌اند سخن علمی عالم السلام فروتر از سخن آفریدگار و فراتر از سخن آفریدگان است». آن‌گاه که محقق برای خوشامد معاویه گفت «علی»^(۴) در آداب سخن درمانده است «معاویه گفت: وای بر تو باد؛ هیچ کس جز علی»^(۵) آداب فصاحت را برای قریش سنت نساخته است. و شاعری چنین سروده است:

«كَلَامٌ عَلَى كَلَامٍ عَلَى وَمَا قَالُ الْمَنِيِّ مَرْتَضَى»

«گفتار علی علیه السلام بلندمرتبه‌ترین گفتار است» و آنچه مرتضی فرموده است سخت مورد پسند و خوشنودی است».^۳

آهنگ دلنشین کلمه‌ها که از آوای عندلیب لطیف تر است. دردها را با همچون دعای کمیل و فرازهای پایانی دعای صباح جلوه گر است. با

۱. برای آگاهی بیشتر از شرح حال و آثار صفی الدین حلی مراجعه فرمایید به اعیان الشیعه، سید محسن امین، ج ۸، ص ۱۹-۲۴. دائرة المعارف بیروت ۱۴۰۳ قمری. و الدرر الكامنة، ابن حجر عسقلانی، دارالکتب الحدیثه، مصر، ۱۳۸۵ق، ج ۲، ص ۴۷۹.

۲. مراجعه فرمایید به: ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، مصر، ۱۹۵۹م، ج ۱، ص ۲۴.

۳. مراجعه فرمایید به: الذریعة الی تصانیف الشیعه، شیخ آقابزرگ طهرانی، بیروت، بی‌تا، ج ۱۴، ص ۱۱۱.

آنکه حضرتش از پرده‌نشینان بوستان عصمت است، به خواننده چگونگی اقرار به خطا و لغزش را آموزش می‌دهد و این موضوع را می‌توانید در نیایش‌هایی که در این مجموعه آمده است، به روشنی احساس کنید.

و چنین است که بسیاری از مضامین نیایش‌های نبوی و علوی در کنار نیایش‌های قرآنی در نیایش‌های برگزیده نثر و نظم ایرانی جلوه‌گر شده است و می‌توان گفت یکی از مظاهر تفکر اسلامی در تمدن ملل مسلمان شده، همین تأثیرپذیری از ادعیه قرآنی و نبوی و علوی است. اثر سنایی، نظامی را از ستایش کنندگان برگزیده و نیایشگران ارزنده بدانیم — که به حق همینگونه‌اند — می‌توان این اثرپذیری را به روشنی در آثارش دید. به عنوان مثال ارجمند عرض می‌کنم که لطفاً به باب اول حدیقه سنایی، مناجات مخزن الاسرار و دیگر منظومه‌های نظامی مراجعه فرمایند و می‌افزیم که به ممت روان‌شاد احمد احمدی بیرجندی — که خدایش قرین آرامش ابدی، بدارد — کتاب ارزنده‌ای با نام مناجات و دعا در شعر فارسی فراهم آورده و به سال ۱۳۷۱ خورشیدی در بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی چاپ شده است. زحمت آن گرامی مرد مشکور و پذیرفته در گام حق باد.

نکته‌ای که باید گفته شود، فزونی‌هایی است که ده گاه در برخی جمله‌های ادعیه دیده می‌شود. شاید برخی از این موارد مربوط به اختلاف نسخه‌ها باشد؛ و شاید برخی از نویسندگان، احساس خود در متن دعا تصرف کرده باشند. برای آگاهی بیشتر در این مورد، اسرار و شکایت محدث بزرگوار حاج شیخ عباس قمی — که خدایش قرین آرامش ابدی بدارد — ضمن شرح زیارت وارث مراجعه فرمایید تا از درد دل آن بزرگوار و استادش بیشتر آگاه شوید؛ و ملاحظه فرمایید که جعلی بودن زیارت مفجعه و دعای حبی را بررسی فرموده است.^۱

۱. شیخ عباس قمی، مفاتیح الجنان، چاپ شرکت تضامنی علمی، تهران، ۱۳۱۶ خورشیدی، صص ۴۳۲ و ۴۳۶؛ و مفاتیح الجنان، چاپ آستان قدس رضوی، ۱۳۹۱ خورشیدی، ص ۵۵۷.

در این مورد باید از دانشی مرد بزرگوار سید بن طاووس فراگیریم که به صورت روشن در چند دعا نوشته است «این دعا را از تراوش ذهن خود می‌نویسم». گاه می‌گوید «این دعا درباره‌ی برخی از مصیبت‌ها به خاطر فلان کس رسیده است»^۱.

نکته‌ی دیگری که یادآوری آن لازم به نظر می‌رسد استفاده‌ی امامان بزرگوار و معصوم شیعه از نیایش‌های علوی در دعا‌های خود ایشان است. با توجه به فراوانی دعا در خطبه‌های نهج البلاغه و آشنایی اهل بیت به آن‌ها و کتاب‌های دعای حضرت امیر^(ع) که میراث ارزنده‌ی آن حضرت است، بسیار طبیعی است که به عنوان مثال حضرت سجاد^(ع) در صحیفه‌ی خود آن استفاده فرموده باشد. برای نمونه تمام دعای حضرت امیر^(ع) که به شماره‌ی دو است بیست در شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید آمده است، در دعای بیستم صحیفه سجادیه هم با اندک فزونی — که آن هم صلوات بر حضرت یحیی مرتضی است — آمده است — آمده است. این موضوع درباره‌ی نیایش‌های نبوی هم که در اختیار اهل بیت بوده است، دیده می‌شود؛ چنانکه حضرت امام حسین^(ع) در روز عاشورا همان دعایی را تلاوت فرمود که رسول خدا در یامداد روزی در تلاوت فرموده بود؛ که به راستی از نیایش‌های ارزنده در گزافی‌های دین است.^۲

نکته‌ی دیگر آنکه گاه مشاهده می‌شود دعایی که در روزگار ما بسیار متداول است در متون کهن شیعی نیامده است. به عنوان مثال دعای عرفه حضرت سیدالشهداء^(ع) در منابع سده‌های چهارم و پنجم هجری قمری لایحضره الفقیه شیخ صدوق و التهذیب و مصباح المتهجد شرح طریسی

۱. مراجعه فرمایید به: مهج الدعوات، ابن طاووس، چاپ افست کتابخانه سنایی، تهران، ۱۳۲۳ق، صفحات ۳۴۶ و ۳۳۶.

۲. به خطبه شماره ۲۲۵، که عنوان «دعای از آن حضرت» را دارد، در نهج البلاغه ترجمه روان شاد سید جعفر شهیدی، و دعای بیستم صحیفه سجادیه، فراز ۲۷، ترجمه روان شاد اسدالله میسری، نشر نی، تهران ۱۳۸۱؛ و به نیایش ۱۲۲ «نیایش‌های پیامبر (ص)،» با گزینش و ویرایش اینجانب و ترجمه کمال‌الدین غراب، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، ۱۳۸۵ خورشیدی، مراجعه فرمایید.

دیده نمی شود. حال آنکه شیخ طوسی که به حق شیخ الطائفه است تمام دعای عرفه حضرت سجاد^(ع) در اعمال روز عرفه را نقل کرده و قرائت آن را سفارش فرموده است، و در منابع سده های میانی مانند آثار سیدبن طاووس و کفعمی آمده است. در این باره لطفاً به فرموده های مرحوم محدث قمی مراجعه فرمایید که در دنباله دعا در کتاب مفاتیح الجنان نوشته اند و تفاوت و فزونی ها را مشخص کرده اند.

این مقدمه ناخواسته مفصل شد. در پایان یادآور می شود که شرح و رصف ارزش والای مناجات های علوی از امثال این بنده، چنان که باید و شاید ساخته نیست.

«وصف رخسار خورشید ز خفایش مپرس

که در این مسأله صاحب نظران حیرانند»

حافظ

خداوند بزرگ به دوست کرامی و فره بخته و دین باور جناب آقای کمال الدین غراب در انجام این گزینش و مرتب کردن مت های ایمانی و علمی، توفیق بیشتر ارزانی فرماید. خدای را سبک سیاسگزارم که پیش از این سعادت گردآوری^۱ و بازگردان نیایش های پیامبر^(ص) و ترجمه شیوای قرآن کریم را داشته اند و عرض می کنم «برومند بماند آن همایون درخت». امیدوارم بتوانند همین شیوه را در گردآوری نیایش های امان معصوم و بزرگوار شیعه ادامه دهند و شاهد باشیم که «هر روز از این غریب می رسد / تازه تر از تازه تری می رسد».

بنده درگاه علوی: محمود مهدوی دامغانی

یازدهم دی ماه ۱۳۹۷

بیست و چهارم ربیع الثانی ۱۴۴۰

اول ژانویه ۲۰۱۹

۱. سخن مترجم: با اجازه استاد یادآور می شوم که گزینش و ویرایش نیایش های پیامبر (ص) نیز با استاد ارجمند جناب آقای دکتر محمود مهدوی دامغانی بوده است.